

A fenti címmel rendeztek szerdán tanácskozást az Apáczai Nevelési Központban. Stílusosan az ANK Tehetségpontja szervezte a II. Pécsi Kistérségi Nevelési Értekezletet, melynek előadói arról beszéltek a meghívott szakemberek előtt, hogy mi a szerepe a pedagógusnak, szülőnek és a társadalomnak a tehetségek megtalálásában és a képességeik kibontakoztatásában.

Az esemény egyik meghívott, neves előadója dr. Czeizel Endre (kis képünkön) volt, aki a roma gyerekek sorsáról, a tehetségnevelés sajátos területéről szólt. Előadása előtt szakított időt az orvosgenetikus arra, hogy válaszoljon lapunk kérdéseire.

- Megfigyelhető, hogy cigánygyerekek szépen szavalnak és énekelnek, általában ugyanazok művelik mindkettőt. Honnan van nekik tehetségük ehhez?

- Mindenki van tehetség valamihez, de tudomásul kell venni, hogy mindez csak egy lehetőség. A nagy kérdés az, hogy a veleszületett adottságból lesz-e képesség a későbbiekben. Köznnyelven a tehetségből lesz-e talentum, valóra váltja-e a hozzáfűzött reményeket a gyermek. Ehhez

azonban szükséges megfelelő családi, iskolai és társadalmi közeg. Ezért én azt vallom, hogy bár a cigány lakosság génállománya valamelyest eltér a nem cigány lakosságtól, de mély meggyőződésem, hogy általános szellemi képességeikben semmivel sem rosszabbak, mint a többségi társadalom tagjai. Mégis, ha megnézzük a cigánygyerekek iskolai teljesítményét, vagy azt, hogy a speciális iskolákban az értelmi fogyatékos tanulók között mekkora az arányuk, akkor azt látjuk, hogy túltreprezentáltak a rossztanulók és a fogyatékkal élők között. Itt rögtön láthatjuk, hogy hatalmas probléma van, a cigány társadalom és a szülők nem törekednek eléggé arra, hogy a gyerekeik írni, olvasni, számolni is jól megtanuljanak, valamint megfelelő iskolai képesítéssel rendelkezzenek. Ilyenkor mindig beugrik nekem a másik oldal, a zsidóság, ahol nagyon tudatosan figyelnek arra, hogy a gyerekek iskolázottak és képzettek legyenek. Például a 16 magyar Nobel-díjas 70 százaléka is zsidó származású volt. Annak ellenére van mindez így, hogy genetikailag a különbség jelentéktelennek mondható.

- A zenében és a képzőművészetben viszont a cigányok jól teljesítenek. Nincs ennek genetikai alapja?

- Nincs, de például, ha József Attila nem tanult volna meg írni és olvasni, akkor nem lett volna költő. A tehetség kibontakoztatásához azért bizonyos iskolai végzettség kell. Valóban szép számmal találkozunk cigányokkal a zene és a képzőművészet területén és ez nagyon szép dolog, de talán szerencsésebb lenne, ha több orvos, mérnök, pedagógus lenne köztük is. Ezzel talán elkerülhető lenne az, ami manapság az országban kezd elharapózni, hogy a cigányokat egyre többen utálják és a cigányok is egyre inkább ellenszenvvel viseltetnek a többségi társadalom tagjai iránt. Gondoljunk bele hová vezet mindez, amikor 2030-ra Magyarország lakossága 9 millió lesz, ebből pedig 1 millió lesz a roma? Azért is kell most a pedagógusokkal beszélni, hogy ez ne vezessen társadalmi feszültséghez a későbbiekben. Természetesen itt jegyzem meg, hogy égetően hiányoznak azok a cigány értelmiségiek, akik a saját népüket meggyőznék arról, hogy a felemelkedésnek egyetlen útja van és ez az iskolán keresztül vezet. Sajnos

az a baj, hogy olyan mélyszegénységben élnek ezek az emberek, amely nem teszi lehetővé, hogy megteremtsék a tanulás alapvető feltételeit. Sokan putrikban laknak, itt egy tehetséges gyerek nem fogja tudni a tehetségét kibontani. Egy Pege Aladár, egy Szakcsi Lakatos Béla és még sorolhatnám tovább, szerencsés helyzetben volt, mert a szülei is zenészek voltak és már nem a szegénységgel kellett megküzdeniük.

- A társadalom szélsőségesen megosztott a cigányok megítélésében, hol zenész zseniknek tartják őket, máskor pedig cigánybűnözésről beszélnek.

- Természetesen egyiknek sincs genetikai alapja. Egy kutatás tapasztalatai szerint a cigány kultúra nagyon közösségi indíttatású. Ez azt jelenti, hogy, ha a közösségnek van élelme és ruhája, akkor egy tagja elveheti azt, ha szüksége van rá. Ezért a cigány kultúrába belefér, hogy ruhát, vagy élelmet lopjon, bár itt jegyzem meg, hogy talán velünk is előfordult már, hogy egy kölcsönkért könyvet nem adtunk vissza. De azt is le kell szögezni, hogy nem cigánybűnözésről van szó, hanem szegénybűnözésről. Van ugyanis a szegénységnek olyan szintje, amikor a túléléshez szükséges javakat lopás útján szerzi be valaki, mert nincs más lehetősége. Téves és ártalmas tehát az a nézet, amely a cigányokat született bűnözőknek tartja.

- Mi az oka annak, hogy a cigányok számukat tekintve túlreprezentáltak az értelmi fogyatékosokkal foglalkozó intézményekben?

- Ismét a feltételek hiányára a család állapotára, az ott fellelhető viszonyokra vezethető ez is vissza. Hallottam olyanról, hogy a szülők egyszerűen nem engedték a gyereket iskolába. Ismét a zsidóságot kell felhoznom, ahol a szülők inkább éheznek, de a gyerek külföldi, jó nevű

egyetemre jár. Ezt a jövőorientáltságot kellene a cigányok kultúrájába becsempészni, mert ezzel léphetnének előrébb. A többségi társadalom sem söpörheti a szőnyeg alá a kérdést, mert, ha nem oldja meg mindezt, akkor társadalmi katasztrófához fog vezetni.

- A genetikai belterjesség mennyire jellemző a cigányság körében?

- Jellemző. Például az unokatestvér házasság aránya a népességükön belül 2 és 20 százalék között van, a kultúrájukban mélyről gyökerezik, hogy a nagy családon belül kell házasodni. De az önmagában nem rejt nagy veszélyeket. Mohamed is előírta, hogy unokatestvérral kell házasodni - de az Egyesült Arab Emírátságban, ahol dolgoztam is - a házasságok 54 százaléka első unokatestvérek között kötötték. Bizonyos ritka genetikai betegségeket kihozhat ez a dolog, de a ritka jó gének találkozása is megfigyelhető. Egyébként nemrég volt egy szociológiai felmérés a cigányság körében, hogy hány gyereket tartanak ideálisnak a családban. Meglepő, de szinte mindenki 2-3 gyereket jelölt meg optimumként. Ebből az derült ki, hogy ők is pontosan tudják, hogy milyen modellt kellene követniük, de azt is tudják, hogy ha 6-8 gyerek van, akkor pedig a családi pótlékból ha szűken is, de meg lehet élni. Látszólag messzire jutottunk a tehetségektől, de higgye el nagyon célszerű lenne, ha a társadalom is kicsit empatikusabb lenne a cigány kultúrával szemben. A közeledés szolgálná mindkét társadalmi csoport hosszútávú érdekeit.